

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 12, 2018 | 27.12.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.4](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.4)

УДК 330.1:338.4:339.5:339.9

*М. П. Денисенко,
д. е. н., проф., професор кафедри бізнес-економіки та туризму,
Київський національний університет технології та дизайну
Н. В. Гринюк,
студентка, Київський національний університет технології та дизайну*

ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «ЧИНБАР»

*M.P. Denysenko
Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Business Economics and Tourism
Kiev National University of Technology and Design
N. V. Hryniuk
student, Kiev National University of Technology and Design*

WAYS OF INCREASING ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ACTIVITY OF PRIVATE ENTERPRISE CHINBAR

У статті розглянуто сутність та походження понять "результативність" та "ефективність". Категорія «ефективність» займає ключове місце майже в усіх без винятку галузях знань та сферах діяльності людини. Авторами розкриваються різні підходи сутності економічної ефективності у історичному аспекті та визначення сучасних вчених. Досліджено показники, які використовують для здійснення оцінки ефективності фінансової діяльності підприємства. Узагальнено напрями підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, реалізація яких створюватиме сприятливі умови для подолання кризового стану, оздоровлення та забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, підвищення якості життя населення тощо. Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки держави загалом важливо, щоб діяльність підприємства була ефективною, тобто здійснювалася в умовах оптимального (раціонального) витрачання виробничих ресурсів, мінімальних витрат та максимальної прибутковості виробництва. Також у статті було обгрунтовано доцільність та важливість управління співвідношенням досягнутих результатів з витратами підприємства для успішної діяльності, а також охарактеризовано показники, що характеризують ефективність організації.

The article is devoted to the substantiation of directions of improving the management process of formation of profitability. The category "efficiency" occupies a key place in almost all fields of knowledge and human activities. The problem of evaluating performance is important. This problem is of great importance. In this regard, consideration of the main aspects of evaluating the effectiveness of the enterprise in modern conditions is a great theoretical and practical interest. Provides essence and origin of the concepts "effectiveness" and "efficiency". The author reveals the essence of the different approaches economic efficiency in historical perspective and definitions of

modern scientists. The purpose of the article is to develop scientifically grounded proposals for identifying ways to improve the efficiency. Different viewpoints to the concept of economic schools of economic and environmental efficiency are reviewed. Directions of economic efficiency increase of businesses which will enable to create favorable conditions for over the crisis, sanitation and ensuring competitiveness of the national economy, and improvement of the population quality of life are generalized. Principal reasons, kinds and ways of increase of efficiency of activity of enterprise, are considered in the article. The factors influencing the efficiency of the operation of the enterprise and the ways of increasing the efficiency of the activity enterprise, are proposed. For economic development, both individual economic entities and the state's economy, in general, it is necessary that the activity of the enterprise be effective, that is carried out in conditions of optimal (rational) consumption of production resources, minimum expenses and maximum profitability of production. Measures to improve the efficiency should be developed for each individual component, which allows taking into account the specifics of the resources usage for companies of any industry. The article was proved feasibility and importance of managing results according to the company costs for enterprise success. Describes indicators which characterized organization efficiency.

Ключові слова: економічна ефективність діяльності підприємства; показники оцінки ефективності роботи підприємства; ефективність; шляхи підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства.

Key words: economic efficiency of activity of the enterprise; indicators of evaluation of the efficiency of the enterprise; efficiency; ways to improve the financial performance of the enterprise.

Постановка проблеми: В сучасних умовах трансформації економіки підвищення економічної ефективності підприємництва як основної форми господарювання пов'язане з удосконаленням і активізацією організаційного, фінансового інноваційно-технічного, господарського механізму в цілому на рівні корпорацій, підприємств, міністерств, асоціацій, державних комітетів, тощо.

В управлінні діяльністю підприємств різних форм власності питання економічної ефективності господарювання займає ключове місце, так як діяльність підприємств спрямована загалом на досягнення максимальних результатів роботи при мінімізації витрат, а не тільки на задоволення потреб. Першочергового значення набуває активізація дій із підвищення економічної ефективності функціонування суб'єкта господарювання та вирішення проблем управління й оцінки ефективності діяльності підприємства на основі використання нових підходів та методів оцінки, оскільки існуючі підходи не забезпечують повного відображення результатів господарювання підприємств, так як сучасному етапу економічного розвитку притаманні: високий рівень невизначеності, наявність систематичних кризових явищ та, відповідно, нестабільність розвитку як економіки в цілому, так і кожного суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Теоретико-методичні аспекти щодо проблем підвищення економічної ефективності функціонування підприємств в сучасних умовах господарювання знайшли своє відображення у наукових працях вітчизняних вчених, таких як: О. Амоша, В. Андрійчук, Дж. Блек, П. Борщевський, Д. Грейсон, Ф. Келе, Р. Макконелл, Ю. Новикова, В. Осипов, С. Покропивний, В. Прядко, В. Радченко, П. Руснак К. Салига, Р. Сайфулін, А. Томпсон, О. Шеремет.

Разом з тим, віддаючи належне науковим розробкам проблеми економічної ефективності діяльності підприємства не можна вважати остаточно вирішеними. Вище наведене й зумовило актуальність обраної теми. Проблема вибору найбільш прийняттого методу оцінки економічної ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах з урахуванням нових чинників, що впливають на результативність функціонування підприємства потребує подальшого дослідження.

Метою данної статті є досліджень теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу: При оцінці фінансового стану й конкурентоспроможності підприємства економічна ефективність є головним індикатором. У сучасних умовах господарювання економічна ефективність є важливою характеристикою діяльності підприємства, від якої залежить його подальший розвиток. Так як процес господарювання і його результати складаються під впливом багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, то суттєвою складовою зміцнення економічної ефективності підприємства буде вияв і моделювання цих чинників, визначення обсягу та якості ресурсів, які дозволять вести найбільш ефективну діяльність у певному циклі економічного розвитку.

У процесі дослідження поняття «ефективність» визначено, що це економічна категорія, яка відображає якість досягнення місії підприємства та може бути визначена експертними та бальними показниками, так і скалярними абсолютними чи відносними. Відрізнятимуться і показники оцінки ефективності для підприємства, яке знаходиться на одній стадії економічного розвитку (статична ефективність для підприємства, що

«знаходиться в спокої») та для підприємства, яке працює на ринку (в економічній системі), що постійно переживає спади, коливання, внаслідок чого змінюються також масштаб і випуск (динамічна ефективність). Очевидно, що статичну ефективність варто оцінювати стандартними показниками середнього продукту (відношення результату до ресурсних затрат). Динамічна ж ефективність функціонування підприємства має на меті відображення, зміни умов та масштабу господарювання в рамках економічного розвитку, і, як наслідок, зміни вхідних ресурсів вплинуть на випуск продукту [1, с. 176].

Для характеристики економічної ефективності діяльності підприємства використовують такі поняття, як «ефект», «ефективність», «результативність», «ефективність діяльності», «оцінка діяльності підприємства» тощо. Ефект це певна форма результату та як економічна категорія відображає перевищення результатів діяльності над витратами. При визначенні сутності та змісту категорії «ефективність» серед науковців відсутній єдиний підхід. Але більшість авторів, таких як Д. Рікардо, Г. Емерсон, В. Петті, Ф. Кене, С. Мочерний, І. Павленко [2; 3; 4; 5; 6], поняття «ефективність» визначають як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, які були витрачені на отримання цього ефекту. Ефективність діяльності підприємства це рівень досягнення цілей організації та її здатність до життєдіяльності в конкурентному середовищі. В умовах планової економіки поняття «результативність» не трактувалося зовсім, оскільки аналізом зовнішнього середовища та стратегічним плануванням займалася держава [7].

При обґрунтуванні та аналізі усіх показників економічної ефективності враховуються фактори зростання ефективності виробництва за основними напрямками розвитку та покращання виробництва. Ці напрями охоплюють комплекси технічних, організаційних та соціально-економічних заходів, на основі яких досягається економія живої праці, витрат і ресурсів, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. Основними факторами підвищення ефективності діяльності підприємства є:

- структурна перебудова економіки, її орієнтація на виробництво товарів народного споживання, конверсія оборонних підприємств та галузей, удосконалення відтворювальної структури капітальних вкладень, прискорений розвиток наукомістких, високотехнологічних галузей;
- вдосконалення розвитку диверсифікації, спеціалізації і кооперування, комбінування і територіальної організації виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці на підприємствах і в об'єднаннях;
- прискорення науково-технічного прогресу, підвищення технічного рівня виробництва, інноваційна політика;
- роздержавлення і приватизація економіки, вдосконалення державного регулювання, господарського розрахунку і системи мотивації до праці;
- посилення соціально-психологічних факторів, підвищення відповідальності і творчої ініціативи працівників, всебічного розвитку особистості, посилення соціальної спрямованості в розвитку виробництва.

Формуючи систему показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання, доцільно дотримуватися певних принципів, а саме: - забезпечення органічного взаємозв'язку критерію та системи конкретних показників ефективності діяльності; - відображення ефективності використання всіх видів застосовуваних ресурсів; - можливості застосування показників ефективності до управління різними ланками виробництва на підприємстві (діяльності в організації); - виконання провідними показниками стимулюючої функції в процесі використання наявних резервів зростання ефективності виробництва (діяльності) [8, с. 453-454].

В даний час можна виділити три рівні оцінки ефективності економічної діяльності підприємств:

1) Рівень на основі діючої офіційної бухгалтерської звітності. Ефективність характеризується прибутковістю всіх підрозділів підприємства, орієнтованих на реалізацію: загальний прибуток на грошову одиницю обороту; чистий прибуток на грошову одиницю обороту тощо.

2) Рівень на основі додаткової інформації в рамках управлінського обліку, що дозволяє визначити маржинальну рентабельність, точку беззбитковості для кожної позиції готової продукції й інші показники, що більш точно відбивають ефективність діяльності.

3) Рівень на основі внутрішньої і зовнішньої інформації підприємства про стан процесів діяльності по кожному товару, що зіставляє не тільки результати і витрати по кожному товару, кожній території реалізації тощо, але й оцінює інші фактори ефективності, у тому числі цінність товару для клієнта, рівень сервісного обслуговування, гнучке реагування на будь-які побажання клієнта в частині зміни тих чи інших характеристик виробу. Так само дані показники ув'язані зі стратегією діяльності підприємства.

Керівники і фахівці підприємства самостійно вибирають показники ефективності діяльності своїх підприємств, що найбільше повно характеризують основні процеси і результати.

Процес управління може бути спрощений, якщо на підприємстві буде створена система критеріїв оцінки ефективності діяльності, що допоможе приймати дуже відповідальні рішення по управлінню діяльністю підприємства. Базові показники оцінювання економічної ефективності діяльності підприємства наведені в табл. 1.

Таблиця 1.

Система показників оцінювання ефективності діяльності підприємства

№ п/п	Назва показника	Формула	Одиниці виміру	Економічна інтерпретація
<i>Абсолютні показники</i>				
1	Прибуток (збиток) підприємства	Π	грн (тис.грн)	Характеризує суму прибутку(збитку) підприємства

2	Активи підприємства	<i>A</i>	грн (тис.грн)	Характеризує суму активів підприємства
3	Необоротні активи підприємства	<i>НА</i>	грн (тис.грн)	Характеризує суму необоротних активів підприємства
4	Оборотні активи підприємства	<i>ОА</i>	грн (тис.грн)	Характеризує суму оборотних активів підприємства
Відносні показники				
5	Прибутковість діяльності підприємства	<i>П/А</i>	коп	Характеризує величину прибутку (збитку) з кожної грн. активів
6	Сума прибутку (збитку), що в середньому припадає на одне підприємство з їх сукупності	$\sum П/n$	грн (тис.грн)	Характеризує суму прибутку, яка припадає в середньому на одне підприємство
7	Сума активів, що в середньому припадає на одне підприємство з їх сукупності	$\sum А/n$	грн (тис.грн)	Характеризує суму активів, яка припадає в середньому на одне підприємство

Джерело: складено авторами

Візьмемо для прикладу оцінювання ефективності діяльності підприємств ПрАТ «Чинбар». Проаналізуємо техніко-економічні показники діяльності ПрАТ "Чинбар" на підставі форми №1 "Баланс", форми №2 "Звіт про фінансові результати" і форми № 1-підприємство "Звіт про основні показники діяльності підприємства" за 2015-2017 роки.

Таблиця 2.

Основні техніко-економічні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ "Чинбар" за 2015-2017 рр.

Показники	2015	2016	2017	2016 р. до 2015 р.		2017 р. до 2016 р.	
				+, -	%	+, -	%
1. Обсяг виробництва готової продукції у діючих цінах, тис. грн.	28906,0	39314,0	50520,0	10408,0	36,0	11206,0	28,5
2. Виручка від реалізації продукції без ПДВ, тис. грн.	28878,0	40677,0	54119,0	11799,0	40,9	13442,0	33,0
3. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	22660,0	32523,0	45242,0	9863,0	43,5	12719,0	39,1
4. Витрати на 1 грн. продукції, грн.	0,8	0,8	0,9	0,0	5,5	0,1	8,3
5. Собівартість у % до виручки	78,5	80,0	83,6	1,5	1,9	3,6	4,6
6. Чистий прибуток (+) або збиток (-) звітного періоду, тис. грн.	1590,0	34,0	2057,0	-1556,0	-97,9	2023,0	5950,0
7. Середньо-облікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	99,0	94,0	86,0	-5,0	-5,1	-8,0	-8,5
8. Фонд оплати праці, тис. грн.	2725,4	3448,3	4311,8	722,9	26,5	863,5	25,0
9. Середня заробітна плата одного працюючого, грн.	2294,1	3057,0	4178,1	762,9	33,3	1121,1	36,7
10. Продуктивність праці, тис. грн.	292,0	418,2	587,4	126,3	43,2	169,2	40,5
11. Рентабельність продукції, %	7,0	0,1	4,5	-6,9	-98,5	4,4	4249,1

Продуктивність праці на підприємстві за 3 роки зросла на 169,2 тис. грн. Це пояснюється модернізацією обладнання на підприємстві, оптимальною організацією та спрощенням технологічного процесу виготовлення запасних частин, а також поліпшення умов праці та соціального захисту робітників.

Собівартість реалізованої продукції дорівнює 45242,0 тис. грн., це більше на 12719,0 тис. грн. в порівнянні з 2016 роком, в порівнянні з 2015 р. собівартість у 2016 році зросла на 9863,0 тис. грн. і на 43,5 %. Це пояснюється збільшенням цін на сировину та матеріали для виготовлення шкіри, підвищенням цін на енергоносії та паливно-мастильних матеріалів, за рахунок збільшення накладних витрат.

Витрати на 1 грн. реалізованої продукції у 2017 році на 0,1 грн. менше, і що складає 8,3 % проти 2016 року. Це пояснюється дієвістю впровадженої нової технології по випуску продукції, а також збільшенням обсягів виробництва.

Рентабельність реалізованої продукції у 2017 році в порівнянні з 2016 роком більше на 4,4 %, і у 2016 р. менше на 6,9% порівняно з 2015 р. Це пояснюється скоріше всього тим, що збільшилось виробництво, а також зменшились витрати на 1 грн. товарної продукції. Рентабельність у 2017 році збільшилась за рахунок зменшення витрат виробництва, що є результатом ефективної роботи маркетингового відділу, підписання вигідних договорів з постачальниками.

Якщо говорити про середню заробітну плату на 1-го працівника, то вона збільшилася протягом трьох років, відповідно зріс й фонд оплати праці.

В результаті господарської діяльності ПрАТ "Чинбар" в 2017 році отримано чистий прибуток в розмірі 2057 тис. грн., що значно більше розміру чистого прибутку, отриманого в 2016 році, а саме на 2023 тис. грн. Податок на прибуток за 2017 рік нараховано в сумі 843 тис. грн.

Збільшення прибутку є фінансовою та стратегічною метою будь-якої організації чи підприємства і його отримання сприяє підвищенню конкурентних позицій на ринку. Завдяки цим грошовим коштам підприємство нарощує виробництво, має можливість глибшого проникнення на ринок чи освоєння нових ринків, або сегментів збуту своєї продукції.

Отже, проаналізувавши техніко-економічні показники, можна зробити висновок, що ПрАТ "Чинбар" за аналізований період 2015-2017 рр. було прибутковим підприємством.

Основні фонди підприємства знаходяться у функціональному стані. Підприємство активно веде політику по модернізації, реконструкції і ремонту існуючих механізмів.

Узагальнено, показники, стану та ефективність використання основних виробничих фондів у ПрАТ "Чинбар" наведено в таблиці 3.

Таблиця 3.

Основні показники стану та ефективності використання основних фондів ПрАТ "Чинбар" за 2015-2017 рр.

№п/п	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1	2	3	4	5
2	Вартість на початок року, тис. грн.	78687	73132	70608
3	Вартість на кінець року, тис. грн.	73132	70608	67736
4	Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	75909,5	71870	69172
5	Знос, тис. грн.	73678	76950	79684
6	Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	99	94	86
7	Коефіцієнт зносу, %	50,2	52,1	54,1
8	Коефіцієнт придатності, %	49,8	47,9	45,9
9	Коефіцієнт приросту, %	-7,1	-3,5	-4,1
10	Фондоозброєність одного працюючого (штатного працівника облікового складу), тис. грн./чол.	766,8	764,6	804,3
11	Фондомісткість грн./грн.	262,6	182,8	136,9
12	Фондовіддача, грн/грн.	0,38	0,55	0,73

Первісна вартість основних засобів складає на 31.12.2017 року 147420,0 тис.грн., сума нарахованого зносу - 79684,0 тис.грн. Залишкова вартість основних засобів на кінець звітної періоду - 67736,0 тис.грн., що на 2872,0 тис.грн. менше ніж на початок року. Ступінь зносу основних засобів за станом на 31.12.2017 року складає 54,1%.

Основні засоби використовуються підприємством на правах власності.

Терміни використання основних засобів:

А) будівлі та споруди - вводились в експлуатацію з 1936 по 2009 рік

Б) машини та обладнання - з 1975 по 2016 рік

В) транспортні засоби - з 1988 по 2017 рік

Г) інші - з 1974 по 2017 рік.

Ефективність діяльності значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом. Управління капіталом тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його величина та динаміка є важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності його використання.

Оцінювання ефективності управління капіталом підприємства являє собою процес дослідження основних результативних показників ефективності його функціонування на підприємстві з метою виявлення резервів подальшого підвищення цієї ефективності.

Зростання прибутковості діяльності підприємства було досягнуто завдяки ефективному використанню його виробничих, матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, що, в свою чергу, позитивно відображається на фінансовому стані та створює надійні перспективи для його подальшого розвитку.

Таким чином, аналізоване підприємство є рентабельним, тому що результати від реалізації продукції покривають витрати виробництва й отримується прибуток, хоча його розмір треба вважати недостатнім для нормального функціонування ПрАТ "Чинбар".

Основні характеристики ринку, які оцінюються ПрАТ "Чинбар" для подальшого планування діяльності підприємства, це місткість ринку та частка ринку. Місткість ринку розраховують у грошовому та натуральному визначенні на основі економіко-математичних методів, виходячи з тенденцій ринку. Основні джерела інформації - статистичні, галузеві довідники, галузеві та загальноекономічні періодичні видання та ін.

Знаючи місткість ринку та його основні тенденції, маркетингова служба оцінює перспективність ринку для підприємства-замовника. Помножуючи отриману місткість ринку у натуральному виразі на середню вартість товару, визначається обсяг передбаченої виручки, а також прогнозувати рівень прибутку.

Ринковий потенціал ПрАТ "Чинбар" характеризується тим, що фірма працює на специфічному ринку, який характеризується високим рівнем конкуренції і високою місткістю.

Аналіз, проведений в попередньому підрозділі, свідчить про те, що існує досить високий ризик входу в галузь потенційних конкурентів, проте достатньо високі бар'єри входу, виходячи з того, що на ринку існує багато торговельних марок та компаній. Використання методу М. Портера показало, що в цілому становище компанії ПрАТ "Чинбар" на ринку є достатньо стабільним.

Висновок: Ефективність є складним і багатоаспектним економічним поняттям, яку слід розглядати як результативність діяльності, що визначається відношенням отриманого ефекту до витрачених ресурсів; як комплексну оцінку результатів використання всіх видів ресурсів та як міру досягнення поставлених цілей. Для оцінки ефективності діяльності застосовуються як традиційні, так і сучасні підходи. В даній статті було: проаналізовано сутність та значення оцінки ефективності виробничої діяльності; обґрунтовано вплив оцінки економічної ефективності виробничої діяльності на формування виробничого потенціалу підприємства.

У ході дослідження було проаналізоване ПрАТ «Чинбар», що є підґрунтям для подальшого дослідження формування механізму оцінки ефективності господарської діяльності в сучасних умовах на даному підприємстві. Для формування загального висновку про ефективність роботи підприємства доцільно використовувати комплексну систему показників, яка включає показники ефективності: робочої сили, засобів та предметів праці; управління та організації; техніки та технології; конкуренції, попиту та пропозиції.

Проблема підвищення ефективності виробництва та діяльності підприємства в цілому полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожен одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основні чинники підвищення ефективності роботи підприємства полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів тощо. Лише вміле використання всієї системи названих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва.

Використана література.

1. Гетьманський В. О. Оцінка функціонування підприємства в умовах економічного розвитку / В. О. Гетьманський, О. І. Іляш // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2010. – Т. 3, № 6. – С. 174 – 178.
2. Говорушко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу : [монографія] / Т.А. Говорушко, Н.І. Клімаш. – К. : Логос, 2013. – 204 с.
3. Габор С.С. Ефективність як економічна категорія / С.С. Габор, В.С. Габор // Інноваційна економіка. – 2012. – № 7. – С. 14–17
4. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : [монографія] / А.В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008 – 215 с
5. Отенко В.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / Бізнес Інформ. – 2013. – № 5. – С. 231–237.
6. Стрілец Є.М. Ефективність як економічна категорія / Є.М.Стрілец. – Запоріжжя : КПУ, 2013 – С. 9.
7. Косянчук Т. Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика/ Косянчук Т. Ф., Галкіна Ю. Г.// Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - №3. – С. 121-124.
8. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2011. – 528 с.

References.

1. Hetmanskyi, V. O. and Iliash, O. I. (2010), "Assessment of the functioning of the enterprise in the conditions of economic development", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*, vol. 3, issue, 6, pp. 174 – 178.
2. Hovorushko, T.A. and Klimash, N.I. (2013), *Upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv na osnovi vartisno-orientovanoho pidkhotu* [Management of the efficiency of enterprises on the basis of the value-oriented approach], Lohos, Kyiv, Ukraine, P.204.
3. Habor, S.S. and Habor, V.S. (2012), " Efficiency as an economic category", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 7, pp. 14–17.

4. Kutsenko, A.V. (2008), *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia efektyvnistiu diialnosti pidpriemstv spozhyvchoi kooperatsii Ukrainy* [Organizational and Economic Mechanism for Managing the Efficiency of the Activity of Enterprises of Consumer Cooperatives in Ukraine], RVV PUSKU, Poltava, Ukraine, P. 215.
5. Otenko, V.I. (2013), "Formation of analytical tools for assessing the effectiveness of an enterprise", *Biznes Inform*, vol. 5, pp. 231–237.
6. Strilets, Ye.M. (2013), *Efektyvnist yak ekonomichna katehoriia* [Efficiency as an Economic Category], KPU, Zaporizhzhia, Ukraine, P. 9.
7. Kosianchuk, T. F. and Halkina, Yu. H. (2010), " The Effectiveness of the Enterprise and its Diagnosis", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 3, pp. 121-124.
8. Pokropyvnyi, S.F. (2011), *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics], 2-nd., ed., KNEU, Kyiv, Ukraine, P.528.

Стаття надійшла до редакції 29.11.2018 р.